

Iskate vsak dan razne novice in  
prerokove.  
Iskate vsak dan razne novice in  
prerokove.

# PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravni prostori:  
2657 S. Lawrence Ave.

Office of Publication:  
2657 South Lawrence Ave.  
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIII

Cena lista  
je \$3.00

Entered as second-class matter January 25, 1910, at the post-office  
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., četrtek, 11. decembra (Dec. 11), 1930

Subscription \$6.00  
Yearly

STEV.—NUMBER 291

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1102, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

## Rusija zdaj aplavdira pomiloščenje zarotnikov

Novice, ki so pred par dnevi zahtevale smrt, so hitro spremenile mnenje. Moskvske časopise je vzele 24 ur, da so prišli k sapi

Moskva, 10. dec.—Ruska protarska javnost, ki je še zadnje delo zahtevala takojšnjo smrt vseh osmih zarotnikov pred sodiščem v Moskvi, danes aplavdira sklep centralnega izvršnega odbora sovjetrov, ki je smrti obojima spremenil v deset letnih osem let zapora. Ta izjema preobrat javnega mnenja odseva iz časopisa v Moskvi.

Listi, ki so zadnje tri ali štiri dni objavljali tisoče resolucij delavskih organizacij, zahtevajo smrt vseh zarotnikov, so bili tako prepričani, da centralni odbor potrdi izrek sodišča, da so za številke zadnjega ponedeljka pripravili članke, v katerih so naznanili, da je "centralni" odbor odobril voljo milijonov proletarcev sovjetskih republik in vsega sveta. "Take članke so imele 'Komsomolska Pravda', 'Krasnaja Zvezda' in 'Rabočaja Gazeta'.

Ko pa je prišla vest, da je centralni odbor pomiloščen od smrtne kazni vse zarotnike, so bili uredniki teh listov tako presenečeni, da so kratkoma ignorirali celo stvar. Pripravljene članke so kajpada zavrgli in jih nadomestili s članki o industrijski kampanji, ki so jih imeli v rezervi.

Edino organ vlade "Izvestija" takoj prvi dan poveljal akcijo centralnega odbora, drugi dan pa so sledili vsi listi s pohvalami in aklamiranjem ter s priponami, da "sovjetoj ni treba jemati malovrednega življenja izdajalcev, ki so sami primili krivdo in se bridko pokajali, kar je že samo na sebi dovolj velika kazen."

In danes je veliko veselje po vsej Sovjetski uniji, ker je najvišja sovjetska oblast modro razsodila! Veseli so tudi obsojenci, ki so se iskreno zahvalili centralnemu odboru za izkazano milost in svečano objubil, da pridejo iz zaporov popolnoma novi ljudje, ki bodo služili samo proletariatu.

Japonski komunist bo deportiran  
San Francisco, Cal. — Sadači Kemotsu, japonski komunist, ki je bil aretiran, ker se je udeležil demonstracij brezposelnih delavcev, bo najbrž deportiran, ker je odlok imigracijskih oblasti potrdilo apelatno sodišče. Njegova zadeva bo sedaj predložena vrhovnemu sodišču.

Kemotsu je prišel legalno v Združene države kot dijak. Če bo vrhovno sodišče odobrilo deportacijo, bo s tem ustvarjen precedens za nadaljnje deportacije oseb, ki izvršijo alicen prestop.

Delavska predloga v kongresu  
Washington, D. C. — Kongresnik Fitzpatrick iz New Yorka je predložil v zbornici zakonik, ki vsebuje določbo za 40 ur dela v tednu za vse federalne delavce brez redukcije obstoječe meze lestvice.

Bivši tiskar načelnik komisije  
Los Angeles, Cal. — Francis Drake, umirani tiskar in bivši urednik delavskega tednika, je bil imenovan za načelnika policijske komisije.

## Primorci oddali orožje

Vest iz Rima se glasi, da so se jugoslovanski podaniki pokorili

Rim, 10. dec.—Rimski fašistični listi so danes naznanili, da je bila odredba prefekta v Julijski Krajini na ukaz iz Rima glede razoroženja primorskih Slovencev in Hrvatov izvršena brez kakih incidentov. Državljeni jugoslovanske narodnosti so ubogali navodila oblasti brez repisalijs. Ko je potekel določen čas, so žandarji pregledali domove in prodajalnice Jugoslovancev in se prepričali, da je bila odredba zadovoljivo izvršena.

## Kanadski delavci zavrgli predlog delodajalcev

Uprli so se načrtu, da bi zaposleni delavci morali skrbeti za brezposelne

Vancouver, Kanada. — (FP) — Poskus komiteja za pobijanje brezposelnosti, katerega tvorijo tovarnarji in trgovci, ki je skušal prisiliti zaposlene delavce, da bi prispevali enodnevno plačo na mesec v sklad za podpiranje brezposelnih, se je izjalovil. Centralna delavska unija v Vancouverju je protestirala proti načrtu, da bi njeni člani skrbeli za živje obstoječega industrijskega sistema. Unija krivi industrijske za sedanje krizo in jim priporoča, naj uvedejo načrt obdavčenja visokih dohodkov, če hočejo v resnici pomagati brezposelnim. Delodajalci bi radi uživali reklamo v časopisu, toda breme oskrbe za brezposelne bi radi zvalili na rame zaposlenih delavcev.

Na zborovanju unije je bila sprejeta resolucija, ki zahteva od federalne in provinčne vlade, da podvzame korake za konskripcijo dohodkov, ki presegajo letno vso \$50,000, v svrhu, da se zbere sklad za odpravo žrtvam brezposelnosti. V resoluciji je tudi omenjeno, da hočejo bogatini kaznovati delavce za grehe, ki so jih sami storili.

Urednik glasila delavske unije "Labor Statesman" v uredniškem članku omenja, "da je ideja konskripcije delavčevega zaslužka ena najprejdenjših, ki so jo izkuhtali delodajalci." Na to jo izkuhtali delodajalci." Nadalje urednik kritizira komitej za pobijanje brezposelnosti, ker je naročil pohitro za svoj urad na mestni stroške. Prebivalstvo v Vancouverju se strinja s stališčem, ki ga je zavzela delavska unija v tem vprašanju.

Zena dobila vid, ko je izgubila zobe

North Chicago. — Mrs. Lilian Wallace, žena kuharskega šefa v zvezni mornarici, je bila 14 let slepa na levem očesu. Noben zdravnik ji ni mogel pomagati in svetoval ji ni, naj si nadozmeni mrtvo oko s steklenim, češar pa ni hotela storiti. Zadnje dni ji je zobozdravnik izpuli pet zob. Ko je prišla domov, je drgnila z roko bolečo čeljust in pri tem je drgnila tudi desno oko. Takoj nato je spregledala z levim očesom. Danes spet popolnoma vidi nanj kakor je pred štirinajstimi leti.

Stavka godbenikov  
San Francisco, Cal. — V nekaterih gledališčih so zastavljali godbeniki, ker so lastniki odklonili pogajanja v svrhu obnovitve pogodb. A. A. Grenbaum, tajnik unije, je radi tega odpotoval v New York, da se posvetoval z Joseph Webrom, predsednikom Ameriške federacije godbenikov.

## NOVI FAŠISTIČNI IZGREDI V NEMČIJI

30,000 smrkovcev naveliko na kinoteater

Berlin, 1. dec.—Nemški fašisti nočejo odnehati z napadi na gledališče na Nollendorfplatzu, v katerem predvajajo ameriški film, ki je posnet po nemškem vojnem romanu "Nik novega na zapadni fronti." Fašisti pravijo, da je film pacifičen in da smešni nemške vojake. Film predvajajo že teden dni in vsak večer je gledališče natlačeno.

Sinoči je poskušalo navaliti na teater 30,000 članov mladinske fašistične organizacije, večinoma šolarjev, ki so ležali v zibelkah za časa vojne. Polcija je razgnala smrkovce z bombami za soljenje. Močan policijski kordon stoji okoli gledališča in vsakdo je pretipan, ki stopi v gledališče. Vsak čas najdejo pri kom bombi smrdljivo, piščalco ali kaj drugega za delanje hrupa.

Fašisti so apelirali na presidenta Hindenburga, naj kot maršal bivše nemške armade ustavi film in reši čast vojaštva, toda prezident je odgovoril, da to ne spada v njegovo področje. Dosegli so toliko, da bo mestna zbornica debatirala o vprašanju, če je film škodljiv. Fašisti so pridobili centriste (katoliško stranko) za pobijanje tega filma.

## NIZKE MEZDE V TOBAČNI INDUSTRIJI

Posledice so bolezn med delavskim slojem

Washington, D. C. — (FP) — Povprečna delavska mesna v tobačni industriji je \$13.45 na teden po poročilu zveznega biroja za delavsko statistiko. Povprečni delovni teden za moške, ženske in otroke, ki so upošteni v tej industriji, je 49 ur.

Tobačna industrija je najbolj razširjena v Severni Karolini. Eugene R. Black, governor federalne rezervne banke v Atlanti, Ga., je objavil v listu "United States Daily" statistiko, ki pokazuje, da Severna Karolina plačuje več davka "zvezni vladi kot vsaka druga država, izvenem New York. Finančno poročilo zakladniškega departamenta govori, da je v preteklem fiskalnem letu ta država plačala \$250,000,000 zvezni vladi. Dve veliki tobačni tovarni v Severni Karolini oddajata vsak dan dva vlaka cigare in razne kraje Združenih držav. Velike količine drugih izdelkov, posebno tekstilnih, gre vsak dan iz te države v druge; toda delavci so zelo slabo plačani. V Severni Karolini boleha več kot dvajset tisoč ljudi na pelagri, na bolezn, ki jo povzroča podhranjenost.

Delavska zmaga v Avstraliji  
Sidney. — Pri prošlih volitvah v New South Walesu so zmagali laboriti in imajo sedaj večino v vladi.

J. T. Lang, bivši delavski premijer, je spet prišel v načelnikstvo vlade. Odprava brezposelnosti bo prva naloga, katere se bo lotil, kakor je obljuboval v volilni kampanji. Bančni interesi so alarmirani radi uspeha laboritor. Lang jih je obdoli, da so oni odgovorni za finančno krizo, katere so uprizarili v svoje lastne koristi.

Štirje delavci ubiti  
New York. — Štirje stavbni delavci so bili ubiti in trije ranjeni, ko se je zadnji terek podri delovni oder ob 10. nadstropju novega poslopja na zapadni 16. cesti.

## Hoover se prepira s kongresom

Očita zakonodajalcem, da kujejo politični kapital iz človeške miselije

Washington, D. C. — Med predsednikom Hooverjem in kongresom je zavtralo, Predsednik — razkačen, ker se progresivci in demokratje ne strinjajo na njegova priporočila glede obsega pomoči brezposelnim delavcem in farmerjem, prišaditimi radi suše v preteklem poletju — je v torek v posebni izjavi, katero je dal članikarskim poročevalcem, očel člane kongresa, ki predlagajo in glasujejo za višje ali nižje vso denarne pomoči. V svoji izjavi pravi, da se (člani kongresa) "igrajo politiko na račun človeške miselije" in da "z navalom na sveto blaginjo ne bo pomagano nikomur."

Hooverja je razkačilo, ko je senat ignoriral njegovo priporočilo, da kongres dovoli le \$25,000,000 za farmerje, ki so prizadeti vso sušo, in je dvignil vsoto na \$60,000,000; na drugi strani je poslanica abornica določila vsoto \$110,000,000 za javna dela, ki naj omilijo krizo brezposelnosti. Hoover je pripotočil 150 milijonov v ta namen. Senator Borah je tudi predlagal, da se vsi dohodniki davka za dva in pol odstotka in a-proprilna vsota za farmerje in brezposelne delavce. Hoover je svaril v poslanici, da kongres ne sme storiti ničesar kar bi primoralo svikanje davka. Senator La Follette je tudi predlagal, naj ima zakonodajstvo v prid delavcem in farmerjem prvenstvo pred vsami drugimi navedenimi. Vse to kaže, da senat dela bolj nasprotno programu, ki ga priporoča predsednik.

## Veliki bančni krah v Baltimore

Dva milijona dolarjev v vlogah  
Šlo po vodi. Banke pokajo v vseh krajih dežele

Baltimore, Md. — Veliki denarni zavod Chesapeake Bank of Baltimore je 9. decembra zaprl vrata. Vloge znašajo približno dva milijona dolarjev in tudi mestna vlada ima v banki \$400,000. Banka je poslovala 19 let. Dva dni je bil naval na banko in potem jo je državni komisar zaprl. Banka ni bila članica federalne rezervne.

New Haven, Conn. — Tukajšnja Citizens Bank & Trust Company je falirala. Vloge znašajo blizu milijon dolarjev.

Warren, O. — First State banka v Newton Fallsu, ki je zaprla vrata, je po izjavi federalnih preiskovalcev okrog \$100,000 "prekratk." Predsednika banke so zaprli.

Raleigh, N. C. — Banka v Lileaville je zaprla vrata.

McIntosh, S. Dak. — Tukajšnja banka je propadla. "Zmrznjeno premoženje."

Edwardsville, Ill. — Tri-City State banka v Madisonu je skrhala. Vlagatelji poskušajo s sodiščem priti 56 delničarjev banke, da si nalože izredni assement in plačajo izgubo.

Pilsudski muči politične jetnike  
Varšava, 10. dec. — Kako so Pilsudski mučili jetnike postopali s političnimi jetniki v trdnjavi ječi Brest-Litovsku, je včeraj na kratko opisal eden jetnikov v socialističnem "Robotniku." Pisce, ki se piše Andrej Strug, je bil pravkar izpuščen iz zapor. Strug piše, da so jetniki jetnike vsak dan pretepali in jih tako iztrgavali, da so jedli slamo, na kateri so ležali. Nekateri jetniki so dobili po sto batin. Osemdeset opozicijskih strank je trpelo te muke. Nekateri so se v ječi.

## NEDOSLEDNOST ZAGOVORNIKOV KAPITALIZMA

Značilni argumenti, ki jih rabijo pri pobijanju sovjetskega režima

Washington, D. C. — (FP) — Zastopniki privatnega biznisa, ki vzdržujejo dobro plačane lobiste v kapitolu, so se dni spet zagnali v huronski krik, češ, da je sovjetska vlada na delu, da vrže ves svet v revolucijo, ker poplavlja trge s velikimi zalogami cenenege blaga, kar ogroža industrije vseh kapitalističnih držav.

Ta bojazen bi ne bila nič izrednega, ako ne bi baš ti ljudje, ki se štejejo za ekonomsko prve vrste, vedno ne pripovedovali, da je vladno obratovanje industrije velika smota, da je sovjetski načrt samo poskus, ki je še vnaprej obojen na izjalovljenje in bo moral prej ali slej prepričati komunistične teoretike o nesmiselnosti vladnega vmešavanja v industrijski obrat.

Za navadne ljudi je precej težavno, da bi se pogotili v bizniško patologijo ameriških kapitalistov, ki še leto za letom, odkar so prišli boljševiki na krmilo vlade v Rusiji, pošiljajo v svet vesti, da se eksperiment ne bo posrečil, sedaj pa prihajajo na dan z naznanilom o preteči nevarnosti in pozivajo na boj proti sistemu, katerega so že zdavnaj obodili na smrt.

Če se malo ozremo na bizniško etiko ameriških korporacij, bomo videli, da tudi te vedno tuhtajo nove metode in načrte, kako bi povečale produkcijo s čim nižjimi stroški. Ali se ni General Motors Co. zarotila proti Fordu, ko je a konsolidaciji avtomobilskih družb skušala zmanjšati produkcijske stroške in s ceneniimi izdelki poplavit vsi trg?

Ako je sovjetska vlada odkrila nove metode ekonomske produkcije, zakaj se ameriški kapitalisti ne potrudijo, da bi jih preštudirali in porabili v svojo korist?

Vest o napredku industrije v Sovjetski uniji je dobrodošla, posebno če se človek spomni na trditve in izjave modrih glav, med katerimi so bili bivši predsedniki, senatorji, učeni statistiki in uredniki, v katerih so poudarjali, da je sovjetski eksperiment obsojen na pogin, sedaj pa baš ti ljudje prihajajo s naznanili, da je treba organizirane sile vsega kapitalističnega sveta, da bo strla sovjetskega sveta. Ta bojazen je v resnici smešna in patetična in pokazuje zmedenost v glavah predstavnikov obstoječega sistema.

## Einstein je v strahu pred ameriškim reporterji

New York. — Nemški učenjak Albert Einstein, ki je dospel danes (četrtek) a svojo ženo v New York, je že na parniku izrazil veliko bojazen pred armadami ameriških reporterjev, ki bodo z navadnimi filmskimi kamerami streljali vanj in ga nadlegovali s absurdnimi vprašanji. Rekel je tudi, da ga je strah velikih mest kot sta New York in Chicago. Vprašal je, če se lahko na poti v San Francisco izogne Chicagu. Bil je podučen, da lahko, toda reporterji v manjših mestih in na prerijah so prav tako sitni. Einstein se je udel v svojo usodo, naj pride kar pride, vendar pa je razgovore s reporterji v glavnem prepustil svoji ženi, ki govori boljše angleško kot on.

## Redukcije mezd

St. Louis, Mo. — Čevljarke kompanije v St. Louisu so znizale meze svojim delavcem za deset odstotkov. Štiri tisoč delavcev je prisadetih.

## Neznosne razmere na Portoriku

Povzroča jih inozemski kapitalizem, ki izkorišča narodno bogastvo. — Apel predsedniku Hooverju

Washington, D. C. — (FP) — Ameriški in drugi kapitalisti, ki imajo svoje investicije na Portoriku, so napravili iz prebivalstva tega najbogaterega otoka na svetu berače, kar se odraža v gospodarskem nepokoju. To je vsebina poročila posebnega komiteja, ki ga je imenovala portoriška legislatura, da prečije vso brezposelnost in drugih nadlog, ki tepejo prebivalstvo. Poročilo je podpisal senator Juan Hernandez Lopez, načelnik komiteja, in Rafael Alonso, tajnik. Poslano je bilo v obliki spomenice predsedniku Hooverju saeno s apelom za pomoč.

"Portoriko s svojimi 1,500,000 prebivalci", pravi komitej, "se nahaja v akutni poljedelski in industrijski krizi, ki je odgovorna za veliko brezposelnost, ustvarjajoča beda, ki je bila še povečana po razsejanju, katero so povzročili veliki viharji l. 1929. Ta problem potrebuje nujne rešitve."

"Te nevedne razmere obatajajo na otoku že več let in imajo vsor v defektu, da so naše industrije in poljedelstvo v rokah odoselnih lastnikov. Profiti, ki prihajajo iz teh industrij, se razdeljujejo v Evropi in Združenih državah v obliki dividend in obrest, ki jih prejemaajo ljudje, ki niti ne vedo geografske lege otoka in kateri se ne brigajo za blagostanje domačega prebivalstva."

"Najrodovitnejša zemlja je nenopolovljena, kar je razvidno iz dejstva, da velike zemljiške in rudniške korporacije, katere kontrolirajo inozemski kapitalisti, posedujejo 760,000 akrov zemlje v deželi, ki meri 3,600 štirijskih milj."

Izjava komiteja vsebuje tudi apel, naj se odpove, ki je namenjena ameriškim farmerjem, kateri so bili prisiljeni vso sušo in delavcem, ki trpe radi brezposelnosti, raztegne tudi na prebivalce Portorika.

Dali se bo predsednik Hoover zavzel za portoriško ljudstvo, ni veliko upanja, ker je doslej ignoriral vse slične apele, ki so prišli od članov portoriške legislature.

## MUSSOLINI PREGANJA PROSTOZIDARJE

Ameriški protozidarji protestirajo

Washington, D. C. — (FP) — Gonja, ki jo je začel Mussolini proti protozidarjem v Italiji, postala čedalje besnejša, kot se glasi poročilo v posebnem bulletinu, ki ga je izdala ta organizacija v Washingtonu.

"Informacije, katere smo prejeli pred kratkim", je rečeno v bulletinu, "pripovedujejo, da je dal Mussolini zapreti več kot sto protozidarjev, trideset pa jih deportiral. Ti člani so niso udeleževali nobenih sovražnih aktivnosti proti vladi."

Bulletin nadalje omenja Mussolinijevo izjavo, s katero se je bahal, da je uničil protozidarsko nadlego v Italiji in da je bo skušal uničiti tudi v drugih državah.

## Kampanja proti kadilkam

Boston, Mass. — Tu se je ustanovila organizacija, ki bo vodila kampanjo proti kajenju cigaret med ženskami. Kampanja, ki jo nameravajo razširiti po vsej Ameriki, ima med drugim namen smešiti dekleta in žene kadilke.

## VLOGA DELAVCEV V INDIJSKI REVOLTI

Organizirano delavstvo stoji v prvih vrstah v boju za samovlado

London. — (FP) — "V Bombaju tvorijo delavci 80% tistih, ki vodijo boj za neodvisnost Indije. Isto velja za druga večja indijska mesta. V provinci Bardoli so hrbtenica revolte delavci in kmetje." To je bil odgovor, ki ga je dal Fenner Brockway, član angleškega parlamenta, na zadevno vprašanje poročevalcu Federaliziranega tiska.

Brockway je anan pacifist in zagovornik neodvisnosti Indije, ki je posnan tudi med ameriški delavci in predavateljske ture, ko je govoril delavskim skupinam v raznih ameriških in kanadskih industrijskih mestih.

V Indiji so tri močne delavske unije, je dejal Brockway. Kongres strokovnih unij, Federacija strokovnih unij, katero se smatra, da je pod vplivom komunistov, in Indijska delavska federacija, imajo 38,000 političnih jetnikov, ki jih je vrgla v zapor laboritika vlada, je večina bivših članov delavskih unij.

"Kdor je pričakoval, da bo konferenca v Londonu glede situacije v Indiji sprejela kakršne koli samovlado Indijcev, je moral biti razočaran", je odgovoril Brockway na nadaljnja vprašanja. "Vse, kar je bilo pričakovati, so bile nekatere koncesije provisoričnem vladam v nekaterih provincah. Angleška vlada v Indiji aler poroča, da agitacija za neodvisnost ponehava, toda to je pripisovati v prvi vesti dejstvu, ker je vlada pozaprla vse aktivne agitatorje in prepovedala zbiranja Narodnega kongresa. Vlada je tudi konfiscirala lastnino, ki jo je posedoval kongres. Toda to je le nekakšen zastoj v agitaciji, ki pa ne pomeni, da je boj za neodvisnost končan."

"Stalno zankanje civilnih svobodilnih indijankin masam ne more roditi nič dobrega. O kompromisu, ki naj bi zadovoljili obe strani, ne more biti govora. Bolj kot angleškega blaga je učinkovit. V treh mesecih — avgustu, septembru in oktobru — je Anglija izvožila za \$42,000,000 manj produktov v Indijo v primeri z isto dobo prejšnjega leta, kar je jasen dokaz o efektivnosti bojkota."

"Situacija izgleda v zadnjem času manj napeta kot v prejšnjih mesecih, toda to je le na površju. V globinah še tli in povzroča bo ponovno izbruhnila s vso silo, ko se pojavi prva priložnost."

## Brezposelni prihajajo v San Francisco

San Francisco, Cal. — Citizens' Committee, katerega tvorijo prominentni bankirji in par umiranih voditeljev, je apeliral na mestni svet, naj določi vso dvesto tisoč dolarjev za omiljenje brezposelnosti v decembru. Ta komitej je dodal preskrbel delo za dvesto ljudi, ki so upošteni pri popraviljenju cest v Sutro Forestu. Ko so brezposelni v okolici San Franciscusa zvedeli za to akcijo, jih je prišlo več tisoč v San Francisco za delom, katerega pa seveda niso dobili.

V bližnjem Oaklandu vsak policaj in gasilec daruje plačo enega dneva na mesec v pomoč brezposelnim, kar znaša \$5,400 na mesec.

## Spet eden angleški uradnik umorjen v Indiji

Lahore, Indija, 10. dec. — Nekaj indijskih častnik je včeraj ustrelil angleškega poveljnika McClenaghana pri indijskem vojaškem polku. Napadalec je takoj izvršil samomor. To je še drugi politični umor v Indiji v enem tednu.

## PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LITNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnina: na Zdravstveno drlavo (izven Chicago) in Kana- do \$2.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago na leto \$1.50 na leto, \$1.00 na pol leta; na Kan- ado \$1.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and Canada \$1.50 per year, foreign countries \$2.00 per year.

One dollar per copy—Subscriptions on no advance.

Advertising rates on application—Manuscripts will not be returned.

Naslov na vsa, kar ima stik s 10 leti: PROSVETA 2651-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

128

Datum v oklepaju, na primer (Nov. 30-39), pomeni valjeto letno na naslednji pomeni, da vam je s tem davkom poteka na- ročnine. Poslovila so praviloma, da se vanj list ne uvrsti.

## Dobro, sovjeti!

Sovjetska Rusija je naredila velik korak napredka. Ne bo ji umazala rok s krvjo peto- rice svojih notranjih sovražnikov. Centralni izvršni odbor sovjetov (sovjetski parlament) je pomislil pet profesorjev in inženirjev, ki so bili obsojeni na smrt radi sabotaže. Smrtna kazen jim je spremenjena v zaporno. S tem bodo samoopredani zločinci dovolj kaznovani.

Centralni izvršni odbor je izjavil, da so- vjeti ne potrebujejo maščevanja. Sabotažniki so priznali krivdo in javno obžalovali svoje čine. S tem je bilo sovjetom zaščeno in lahko so generozni. Lahko so! Sovjeti so danes do- volj močni, da lahko eksistirajo brez mašče- valne pravice — barbarske relikvije starih ve- kov, ki ji še malikujejo visoko civilizirane (!) kapitalistične dežele — katere so se doslej pre- več, veliko preveč posluževale. Smrtna kazen je barbarsčina, ki je škandal za vso deželo, katere hoče veljati za napredno. Tudi slepec lahko vidi, da barbarsko ubijanje zločincev ne ustavlja zločinstev, niti jih ne zmanjšuje.

Sovjeti so naredili takoj v začetku korak naprej, ko so odpravili ceremonije eksekucij. Eksekucija sama je manj ostudna in nečlove- ška kot pa je teater, ki ga delajo iz nje v civi- liziranih deželah — na primer v Ameriki — ko aranžirajo "korakanje v smrt" v spremstvu duhovščine, izbrano občinstvo pa gleda in se sadiščino nalaja ob agoniji umirajočega člo- veka. Vsekakor slučaj je miniaturna obnova barbarskih autodafjev iz srednjega veka, ko so vodili obsojenca po ulicah v spremitvu du- hovniško in vojaško našoljenih krvočlovkov h grmadi ali vlačicam. Danes, na sramoto dvaj- setega stoletja, delajo te sprejede za obzidje- jeta. Sovjeti so bili prvi, ki so to odpra- villi.

Sovjeti bi lahko storili nadaljnji korak napredka in odpravili teater sodnijskih proce- sov, ki ni nič manj barbarski kot eksekucije. Javno razglabljanje in razobejanje umazanih in smrtnih afer, ki se porajajo iz najnižjih človeških instinktov, dostikrat tudi zverških instinktov, ni izobraževalno delo. Zlasti deta- lji umorov in raznih seksualnih zločinov, kate- rim posveča ameriške žolto časopise največ- prominence, so slabo gnjiljivo za razvoj dobrih karakterjev. Ako pa se take lumparije še raz- širjajo po radiu in filmirajo, je efekt še slabši. Sovjetom ni v čast, če sme množica v dvorani tuliti in zahtevati smrt za zločince. Linčarska drhal na jugu Združenih držav je na isti stop- nji.

Neka revolucionarna vlada bo morala za- četi z novim sistemom ravnanja s kriminalci. Najbrž se ne motimo, če mislimo, da načelo poglobljene pravice postavi skrb za kriminal- ce v področje medicine. Z zločinci bodo tako postopali kakor z bolniki. In preiskave bolni- kov so že danes privatna zadeva, ki se ne ohe- ja na javni zvon! Zakaj bi obravnavali, ki naj dožene krivdo ali nedolžnost obtožence, ne bila le zadeva odgovornih preiskovalcev in sod- nikov-zdravnikov in nikogar drugega?

V Belgiji in Franciji je bila zadnji teden neka misteriozna "megla", ki je umrla o- krog 70 oseb. Zdal si tam beljo glave — in sunanji svet ni nič manj radoveden — kaj bi to bilo. Kaj je "megla", ki se pripelje tebi nič in meni nič in začne dušiti ljudi in živino?

Najmanjšega dvoma ni, da je bil v "me- gli" neke vrste strup in vsa poročila namigu- jejo, da so bili strupeni plini. Ali ne bo ime- nitno, če se dožene, da so smrtonosni plini ušli iz skrivne zaloge belgijske armade? Plini, ki so pripravljeni za bodočo vojno? To bo zares fino spričevalo za mirovljubne (!) belgijske vla- darje, ki tako radi deklarirajo o svoji ljube- žni za svetovni mir! Obenem bo lepa izkušnja, ki kaže kaj čaka ljudstva, ko začnejo mor- da v bližnji bodočnosti izpuščati take "megle" v splošnem!

Levičarski voditelji delavske stranke v Angliji priporočajo diktatorju petih mož. Za- kaj pet diktatorjev? Ali je angleška demokra- cija še tako čvrsta, da je eden diktator ne ustrahuje?

Alo, vai dobro potegnimo, da bo božični business uspešen!

## Glasovi iz naselbin

Kaznive besede iz raznih krajev

"Slogina" zabava in drugo

Milwaukee, Wis. — Kot nov član društva Sloge št. 16 SNPJ sem dobil na zadnji letni seji prvi "job", katerega sem z vse- ljem prevzel. Društvo bo prire- dilo meseca februarja maskera- do veselico in je v ta namen iz- volilo pripravljalni odbor, par- članom pa je dalo nalogo, da skr- bijo za rednino. Ker sem pri- vstopu dal zaobljubo, da hočem biti vreden in dober član in ker sem trdno odločen, da to obju- bo tudi vestno izpolnujem in tu- di, ker sem ponosen, da sem član te velike organizacije in tega na- prednega društva, sem se takoj lotil dela.

Maskerada veselica bo nedvo- mno prinesla velik uspeh, dasi- ravno nas ošarečuje Hooverjeva prosperiteta, ker v pripravil- nem odboru so člani, kateri raz- mejo o stvari. Tony Butcher je takoj po izvolitvi apeliral na čla- ne, da bi z združenimi močmi šli na delo za dosego velikega uspe- ha, poudarjajoč veliko nalogo društva napram članom, ki so brezposelni in ne morejo plača- vati asessment. Tona je pokazal, da je z navdušenjem sprejel te- ko nalogo in da si upa s pomoč- jo ostalih dveh, Frank Zajca in Fr. Perkota, doseči uspeh; oba sta sposobna in za koristi dru- štva vneta člana, obenem pa i- majo valj dobre izkušnje v takih stvareh.

Društvena blaginja je sedaj lažja, ker plačuje društvo za brezposelne člane asessment, za- to se članstvo zaveda, da je tre- ba napeti vse sile, da bo ta prire- ditev v vseh ozirih uspeša.

Letna seja je bila jako zani- miva, posebno za mene, zorna disciplin, ki vlada pri društvu. Dvorana je bila napolnjena do zadnjega kotlička; častno so bile nastopane tudi naše sestre. Vse rasprave so se vršile v najlepši harmoniji in točnosti, da člove- ka veseli udeležiti se take seje, posebno če je bil poprej nava- jen na pobalske prizore in ne- otesanosti naših ultra patriotov pri drugem društvu, kjer gospo- dari sedaj naš več ali manj slav- ni Cene.

Na tej seji je bil izvoljen od- bor za prihodnje leto. Ze par dni poprej se je sklical po naselbin, da se reakcija pripravlja za to sejo. Nekdo je namreč izjavil: "V to društvo moramo dobiti 'naše ljudi', kakor smo jih do- bili v Sloge št. 1." Vrnila se je po naselbini res velika agitacija, toda na seji so se šturki poskri- li, oširama jih niti ni bilo na se- jo, da je bil izvoljen odbor se- stoječ iz naprednih in tudi raz- razrednozavednih mož. Predsed- nik je ostal naš neomajani Hra- st, tajnik Perko, blaginjak France Zajec, zapisničarka, brata Kam- nikarja, ki ni hotel sprejeti, bo nadomestil brat Poklar, medtem ko bo nadomestil podpredsedni- ka brata Ritonila brat John Za- jec, bivši predsednik. Tudi bolni- ški in nadzorni odbor ima dobre, napredne moči.

Neprijeten utis je napravil na članstvo predlog, da se znižajo prispevki za Prosvetno mati- ko kar za 50 odstotkov. Ne vem, oziroma dobro vem, zakaj je go- tovin ljudem tako neprijetna ta koristna ustanova slovenskih a- meriških delavcev. Za organiza- cijo Slov. dom pa tudi ni baš le- pa reklama, ako se od strani nje- nega direktorja stavlja tako na- zadnjaški predlogi. Slabi časi — kdo verjame tem ljudem, ka- dar rabijo svoje stare frase. Da slabi časi, toda ako bomo sku- šali giniti še v večjem nazadnja- štvu, si gotovo ne bomo pribori- li boljših.

Pred nekaj meseci se je izvršil od strani Slov. doma naval na naše društvo; tudi pri nas se je hotelo doseči, da bi društvo i- dalo zadnje dolarje za delnico Slov. doma. Sedaj je društvo i- plačalo še nad 400 dol. za asess- ment brezposelnih članov; kaj pa bi bilo, ako bi članstvo takrat ne preprečilo nakupa delnice?

Gotovo priznavamo vaj potre- bo Slov. doma, toda s takimi me- todami, kakršnih se poslužuje Cene-ova družba, se gotovo ne bo nikdar prišlo do cilja. Naučili so nas pri nekem drugem društvu, kaj se zgodi, ako ta čedna dru- ba dobi moč v roke...

Mogoče bo kdo oporekal, da pi- sem preostro, toda drugače v na-

ših razmerah ni mogoče. Nekat- re skušali prijemati te reakcio- narje z rokovarcimi, pa so doživ- li lepo razočaranje. Meja med naprednimi in nazadnjaškimi vr- stami naj bo ostra, da se bo vi- delo, kdo je kdo. Takaj se gre za interese našega delavstva, član- stva, društva in obenem za inte- rese delavstva vobče in boj mora biti energičen in oster. Mi neče- mo delati kot jezuiti, v temi, za- trbito, temveč hočemo in mora- mo voditi odprti, oster boj in raz- krinkavati takoj izpovedka vsa- ko rano, ki se pojavi na telesu našega javnega življenja. Do- volj narodnjaških fraz in hum- buga je že bilo med nami, zado- stni dolgo se je kliča posluževala zahrbnega boja; za napredni e- lement je prišel čas, da spre- vori odlično besedo.—F. N.

Iz farmarske naselbine

Enamelaw, Wash.—Vedno br- skam po časopisih in listem, kje je tista prosperiteta, katero se nam je tako strahansko obetalo, ako bo Hoover izvoljen predse- dnikom. A zaman iščem kakega veselja poročila. Že je poteklo dve leti, odkar je bil Hoover iz- voljen predsednikom, pa se še ni ničesar pokazalo, da bi za revno ljudstvo kaj napravil. Pa tako se bode godilo, dokler bodo ljudje volili one može, da nam vladajo, katere nam kapitalisti priporo- čajo.

O pardon, sem akoraj malo predalec zašel. V slovenski far- merski naselbini Krajin je bil ravno končan svetni mialjon in če se ne motim, je bila za mlajo- narja prava prosperiteta. Tudi to je znak, da ni treba misliti na kako prosperiteto ali dobre ča- se, dokler bodo ljudje tako pri- dno posejali take prireditve, kaj- ti taki može, kot so mlajonarji še gledajo na to, da držijo ljud- stvo v temi, da ga kapitalisti la- hko izkoriščajo.

Zima se je tudi tukaj začela približevati. Se je že začel ka- zati sneg po hribih. To pa pomeni še večjo budo za brezposelne, kaj- ti zraven stradanja bodo še smr- zovali. Delavake razmere so tudi tukaj pod ničlo. Šlihal sem tudi, da bo na starega leta zvečer zo- pet plena veselica. To pa je res, da kadar je v Krajinu kak za- bavnost večer, tam se ljudstvo re- spošteno zabava. H koncu dopisa želim vesele božične praznike in vesele ter srečno novo leto vsem čitateljem Prosvete.

Poročevalac.

Druga stran milwaukee "fronte" Milwaukee, Wis. — Zelo čudno se mi zdi, da se Prosveta pusti blufati po milwaukeeških laščo- jalkah. Kakor hitro vidi tak za- vistnost kje kakšen napredek, ta- koj se oglasi in prične otepali.

Sedaj se je oglašil "Navoz". Kje je pa bil na dan volitev, ko smo delali nazadnjaški in pribori- li mnogo našemu assemblymanu socialistu J. Ermencu? Napisal sem zgornjo besedo "blufati" in to hočem tudi dokazati. Piše o našemljenju v narodno nošo. Hm! Subelj se je tudi našim v narodno nošo za plačilo, pa ga niso povabili nazadnjaški, ampak napredujevi. Kar roke si podajmo! Mi smo za svoje narodne noše plačali sami, pri Napreju pa gleda- deli; to je razlika pri našemlje- nju!

Nadalje se dopisnik loteva or- ganizacije Sloveniki dom, ki je popolnoma nepristranska, ker ni- ma namena slušiti nikomur dru- gemu kot celokupni slovenski naselbini ne glede na versko ali politično prepričanje. Na prire- ditev je bil povabljen šupan D. Hoan, toda ker on ni imel časa, je mesto njega nastopil socia- list Gauer. Bila sta dva socia- listična govornika in kongresnik Shaffer, ki je republikanec. Ce- prav se postavimo na glavo, mi- mu ne moremo mandata vsteti. On je naš kongresnik, dokler ne zavolijo volilci drugega. In da je bil povabljen! Zato, da pokaže- mo nepristranost in ališmo tudi drugo stran zvona. Anonimni do- pisnik piše, da je udrhal po de- lavstvu. Najbrž je ta čas spal in se mu je to sanjalo, kajti to ni bila resnica.

Potem blufa o neki izvolitvi konzula v Milwaukee.

Ronica pri tem je ta-le: Mi smo domnali, da je pravne zabe- me med Jugoslavljo in Združe- ni državami pred sodiščem v Wi-

consinu zastopal zagrizen fašist, italijanski konzul Angelo Cerni- nara. Ko smo imeli protestni shod zadnji mesec, so zastopali jugoslavanski družtev podpis- li apomenico na gen. konzulat v Chicago, da se nas žali in žaliva, ker zastopa pravne zadeve fašist, čeprav imamo dva slovenska od- vetnika in enega hrvaškega.

Zastopniki družtev niso nika- gar izvolili, resnica pa je, da so priporočali odvetnika Alvina Ho- veyka, ki se udeležuje na našem društvenem polju za napredek naselbine. In potem pride nekdo z gorostasno raco, da je Gloyek ro- jen v Ameriki! Rojen je bil v starem kraju, kjer smo bili tudi mi; v gimnazijo je hodil v Cel- lju in v Wisconsinu je postal ad- vokat. Ako bi bil lenuh, bi se ne- bil izužil za kaj drugega kot po- stopača! Ker pa ni bil lenuh, se je povpel višje. Vsakdo je u- pravičen do četve, ako je kaj se- jal, da mu ni treba pisati takih povesti kot "Kruha bi mu dal", ker si ga zaslužil sam na pošten način.—Direktor Slov. doma.

Pojasnilo

Farrell-Sharon, Pa. — V 281. št. Prosvete sem čital dopis Mar- ko Cerva. Med drugim pravi, da je čital dopis brata Germa iz Sharona glede ustanovitve dru- štva Slovenec št. 31 v Sharonu. Pomota, g. Cerva, društvo Slo- vences št. 262 je bilo ustanovlje- no v Farrellu pred 16 leti, ne pa v Sharonu.

V Sharonu pa je bilo ustanov- ljeno društvo Slovenski dom št. 31 SNPJ. To društvo je bilo u- stanovljeno pred 25 leti. Ker sem tudi jaz član društva Slovenec št. 262 SNPJ, želim povedati re- zultate. Nadalje pravi, da je John Bečaj že mrtov. Jaz pa pravim, da ni on je še žil-in zdrav, brat Cerva!

Končno pa izjavi: "Poglejte, kje je bilo društvo rojeno: v borni koči, ki je bila obdana z velikimi hrasti. Tamkaj danes stoji črna hiša in dvorana dru- štva št. 262, ki je ponos vsem Farrellčanom in Sharončanom. Hakt, brat Cerva! Kaj takšnega bi pa vaše pero ne amelo zapisa- ti, kajti tista borna koča, v ka- teri je bilo ustanovljeno društvo Slovenski dom št. 31, še stoji ra- vno na tistem mestu kakor prej, četudi deloma porušena. Naša dvorana ali Slovenski narodni dom pa stoji tam gori na hribu, na najlepšem prostoru, ki se vi- soko dviga proti nebu, ne pa tam doli v grabnu, kjer ga je brat Cerva našel!

Končno naj bo tudi povedano, da naša dvorana in društvo Slo- vences št. 262 SNPJ si nista nič v slasti, le da se seje vseh družtev vrše v Slovenskem narodnem do- mu. To sem napisal zato, da bi ne- bili čitatelji po raznih naselbi- nah napočno informirani. Bratu Antonu Zidanaku bi pa priporo- čal, da ni treba o vsaki kupi vina poročati v javnost, kje ga je sploh zastoj dobil, kajti suha- ške postavbe so stroge. Bolje je, da poroča o delavskih razmerah, ker roma od mesta do mesta in so mu gotovo dobro znane.

Jack Yert.

Božična pesem...

Chisholm, Minn. — Tih je pri- povedoval rudar svoji hčerki, da bo družba darovala vsem delav- cem purana za božik. Delica, ne preveč velika slovenskega jezika, ga je razumela napačno. Misli- la je, da beseda "puran" pomeni "poor" in je omenila, da-so vai rudarji revni, ker se tako slabo dele. Seveda smo ji pojasnili, da beseda puran pomeni "turkey" in se pri tem smejali.

Pri tem pogovoru sem se za- mislil na tiste revne plasti, ki o božiku niti ne dobe trde purano- ve perotnice, medtem ko drugi, za katere so trpini garali, sede pri bogato obloženih mizah, pri pitanih puranih vsak dan. Ni dobro tega, ko sem videl v ne- kem alleyju pet mož, ki so brskali po kuhinjskih odpadkih. Sprvega sem mislil, da so mestni delavci, ki pobirajo odpadke, pa sem se motil. Bil so izmed onih tisocev, ki nimajo ne dela ne jela in so med odpadki zbirali kar je bilo "villains" za lačni želodec. Take božičnice imajo tisti, ki so poma- gali do bogatstva onim, ki vedno sede pri obilno obloženih mizi.

Časopisni pisarji ali delavci po- magajo delavcu in vsak naj da ono dnevno plačo na mesec v ta na- men. Pa kako naj da, ko sam ko- naj zaslužim za bori krah. Saj malo kdo dela normalno, največ pa dva dni v tednu — in od tega

naj da še dnevno plačo na mesec za druge. Bogatino to ne briga in bi obogemu delavcu najrajši u- gitali še tisto borno plačo. To so božični božični glasovi.

V večjih mestih lepe Califor- nije se vidijo opoldne več blokov dolge vrste, ki se drenjajo pri- javnih kuhinjah, kjer servirajo juho Hooverjevega okusa, in to poleg kosčka kruha je tisočem vseh hrana. Take vrste se vidijo v južnih in severnih krajih. Pre- nočnice imajo v "Hooverjevih hotelih", kjer so natlačeni kot sardine v klatlah.

To so božičnice v deželi največ- jega bogatstva — in vendar v E- vropi mnogi hrepene sem priti. "Mir ljudem na zemlji!" se glasi po svetu in "Slava božiku". Res mir in slava v takih razmerah.

Ne pišem rad o tem, ampak je resnica. Na eni strani razkošje in vse v cvetju pri bogati mizi, na drugi strani tisočeri v tesnih, zaduhlih stanovanjih. Na eni strani čast in slava, na drugi pa zaničevanje ravno tako ali pa še bolj poštenih in lačnih revnih slojev. Na eni strani se oblačijo v kido in barzun ter kmitajo z dragocennimi nakiti, na drugi strani so ljudje v vzepanini in raztrganih oblekah. Vse to v ča- su slavošpeva božiču in — prosperiteti.

Nekaterim igra godba božične melodije, drugim brije mrzla burja. Nekateri plešejo veseli ob svojih godbe, drugi se tresajo od mrzota. Vse to je glas božič- nih zvonov, iz tisočerihi gri pa — slava, slava in mir ljudem na zemlji...

Božična pesem, v čast tistemu, ki se je rodil v revni staliči... In danes pa tisti, ki žive v nje- govih milosti, so v židi in škrlatu ter okinčani z drugimi k-menji. Sklicujejo se na njega in pravi- jo, da hodijo po njegovih stopi- njah. In prepevajo: "Slava na vi- šavah in mir ljudem na zemlji!" To so tisti, katerim veljajo nje- gove besede, da "prej bo šla ka- mela skozi šivankino uho kot bo- gatin v nebesa". To so tisti, ki ne vidijo siromaka in če ga, se jim stidi in ga imajo za potepu- ha.

Med milijoni, ki so brez dela, niso samo navadni delavci, pač pa tudi drugi. Opravka sem imel radi službe dveh bolhiških streš- nic z večletno skušnjo in diplo- mo. Vprašal sem v neki večji bol- nišnici, ali bi se dala dobiti služ- ba za dobro, izkušeno strešnič- narja. Odgovor je bil tarnanje o slabih časih. Govoril sem z vodjem, ki se je ravno vrnil s počitniškega potovanja. Rekel mi je, da se de- lo težko dobi in da v nečem več- jem mestu čaka na službo 2,000 izkušenih bolhiških postrežnik, ki so pripravljene sprejeti vsako delo. Časi so slabi, mi je pripom- nil... Božični glasovi tisočerihi deklet v Ameriki.

Na misel mi pride pokojni g. Andrej Smrke, ki je radi dobrote do drugih živel ubog. Na misel mi pride njegova pesem o bo- žičnih zvonovih:

"Da zvonove čul sem sopet peti v božično noč... Kdor ima, je, kdor nima strada. To moja pesem je božična..."

Matija Pogorelec.

Veselica društva št. 640 Bridgeport, O. — Angleško po- slujoče društvo "Cardinals" št. 640 SNPJ priredi plesno veselico v soboto, dne 13. decembra, v Boydsville dvorani. Ujūdno va- bito vse rojake iz okolice, da pridejo na našo veselico in se z nami zabavajo. Pripravljeni bo- vse potrebno, da bo lahko vsak posetnik zadovoljen. Na sviden- je v soboto;—B. B. H.

Letna seja

Cheswick, Pa. — Društvo št. 586 SNPJ ujūdno vabi vse svo- je člane, da se udeležijo letne se- je, ki se bo vršila v nedeljo, dne 14. decembra, pričetek ob 9. uri dopoldne. Na dnevnem redu bo- do volitve društvenih uradnikov za leto 1931, kakor tudi veliko drugih važnih vprašanj, ki jih bomo skušali rešiti. Zato pa je potrebno, da vai pridete na let- no sejo.—Frank Drab, tajnik.

Veselica društva št. 647 Akron, O. — Tukajšnje an- gleško poslujajoče društvo "Zippers" št. 647 SNPJ priredi plesno vese- lico v soboto, dne 13. dec., priče- tek ob 8. zvečer v Columbia dvo- rani na North Case ave. Ujūdno- no so vabljeni vai okoliški roja- ki in rojakinje. Pridite v veli- kem številu, kajti zabave bo do- volj za vse in vsakorazne. Zlapper.

## Odkod imena tkanin

Astrahan po znanem vzhodnoruskem me- stu. — Atlas iz arabskega atlas — oguljen, gol, gladek (od glagola talasa — izblisal je). — Ba- list po Baptistu Chambrayu (v 13. stoletju), prvem izdelovalcu. — Baršun (spaseno bar- šun) iz madžarskega baršony, to pa po osm. in zahodnem posredovanju iz arabskega barra- kan. — Da so poznali baršun že stari Grki in da je klasična Grčija "prava domovina" baršuna, je pomota, ki je morda nastala iz navedbe (v kiki knjigi), da je ime žamet iz srednjeveške besede heksamitos. Srednja grščina se je pa govorila šele od 11. stoletja po Kr. dalje! Stari Grki niso poznali baršuna, zato tudi niso imeli izraza zanj. — Brokat je iz italijanskega bro- cato, delavnika od broccare — štikati, vesti. Cheviot po škotakem gorovju Cheviots, kjer redijo izvrstne ovce za volno. — Chiffon (si- fon) iz francoskega chiffon — čunja, kos bla- ga. — Crepe, francosko, iz latinskega crispus — kodrav, kuštrav. — Damast po mestu Da- masku v Siriji. — Delaine je skrajšano iz fran- coskega mousseline de laine — mušelin iz vol- ne. — Etamin iz francoskega etamine, to pa iz latinskega staminea — poln niti ali vlaken; vlaknast. — Feibel iz italijanskega felpo — kosmata tkanina (to iz latinskega fibra — vlakno). — Flaus iz srednjenemškega vlus — runo, ovčja dlaka. — Friz iz francoskega drap frise — počesano (počohano) sukno. — Kaliko iz francoskega calicot, t. j. blago iz mesta Kalkata v Vzhodni Indiji (odkoder se je začelo to blago uvažati). — Kalmank, kalmuk iz sred- njeveškega kamelavkion — čepica iz velblodo- ve dlake. — Keper iz nizozemskega keper — bruno, ki se končuje s kljuko. — Kambrik po imenu francoskega industrijskega mesta Cam- brai. — Lasting, angleško — trpezen, trajen. — Nanking po kitajskem mestu Nanking (v okolici raste rumenkast bombaž). — Oxford po angleškem mestu. — Pike iz francoskega de- leznika pique — prešit, štepan. — Pliš iz fran- coskega peluche, to pa iz italijanskega peluccio — dlakast. — Rips iz angleškega ribs — rebra. — Satin (francosko) v 16. stoletju iz arabske- ga asejtunij (po imenu nekakega kitajskega tr- govinskega mesta). — Stramin iz nizozemske- ga stramija, to pa iz starejšega stamine, kar je iz starofrancoskega estamine iz lat. stami- neus — vlaknost, poln niti. — Shirting, angle- ško, od shirt — arajca. — Santung po imenu kitajske pokrajine Santung, v kateri se izde- luje dobra svila. — Velours, francosko, iz la- tinskega vilosus — kosmat, dlakast. — Zefir preko francosčine iz starogrškega zephyros — lahka sapa. — Zamet iz nemškega Sammet, to pa po romanskem posredovanju iz srednjeve- škega heksamitos — tkanina s šesternim o- snutkom. — Žida iz srednjenemškega side, to pa iz provansalskega, španskega in severnoitali- janskega seda, kar je iz latinskega seta — šče- tina, pozneje — dlaka, žima; sirova svila je po svoji zgradbi silčna konjski dlaki ali žimi.

## Ponos pisca filmskih besedil

Hollywoodski pisec filmskih besedil Wal- ker trdi o sebi, da je Viktor Hugo modernega svetovnega filma. On je avtor naslovov, pod- naslovov in uvodov 2889 filmov, ki so doslej šli v svet z njegovimi opazkami. Kdor je opazil, kako lahkoščno kazi gospod Walker razne umotvor, s kako lahkošoto potvarja zgodovins- ka dejstva in kako brezobzirno zamenjava stoletja in tisočletja, si bo mislil pač svoje o gospodu Walkerju. Viktor Hugo si je res ve- silih dovolil stvar, ki jo imenujemo "pesniško svobodo", ali v glavnem pa je ostal pri resnici, česar o gospodu Walkerju ni mogoče reči. On s svojimi uvodi in spremembami naravnost poneumnjuje gledalce in jim zmeša še tisto tro- hico znanja, ki so si ga oteli iz šole. Vse delo Walkerjevo ni drugega nego ponarejanje pravi- vseh slovarstvenih biservov. Kljub temu pa motak vsakemu pisatelju, ki pride v Hollywood po poslih zavoljo uprizoritve svojih del, jovialno potirka na rame in ga naziva "dragi kolega". Ker pa v zadnjem času zmagovito prodira zvo- ni film, je na srečo že precej otemnela tudi zvezda Walkerjevega "pisateljavanja".

## Aforizmi

Za vsak uspeh v svojem življenju se mo- ram zahvaliti dejstvu, da sem bil vedno četrt ure prej na mestu, kakor bi moral biti.—Admi- ral Nelson.

Ko bi se dala nesreča izmeriti, potem bi ne bila tako grozna. Ravno v neizmernosti prebivajo sovražni demoni.

Ljudje se sovražijo in zaničujejo iz dveh varokov: prvič, ker se ne poznajo, in drugič, ker se poznajo.

Krepostna dejanja dobri ljudje hvajajo in vendar so ta dejanja taka, da bi njih opusti- tev zaslužila grajo. Vrli človek pač zasluži, da ga ne grajamo, ne zasluži pa, da ga hvalimo.

Najhujše je biti premagan od alabotnej- šega, ker ne pozna velikodušnosti.

Ce vprašal čenake, iz katerih razlogov jih ljubimo, bi bila večina izmed njih silno raz- žaljena, ko bi jim povedali resnico.

V očeh čistih čenak ni vprašanja ne o- govora ne obljube ne ugodljivosti, ampak: bog-

# Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji)

Ljubljana, 18. nov. 1930. — Samomori Mariborčanke v Srbiji. — V Peči v Srbiji je bila v Domu narodnega zdravja službenica Helena Bitenčeva, doma iz Maribora. Pred letom dni se je seznanila s tamkajšnjim uradnikom Okrožnega urada za zavarovanje delavcev Jovom Rističem, rodom iz Srbije. Ko je neka uradnica štala 14. t. m. v službo, je našla na nekem drevesu ob poti pisimo, v katerem je brala, da je Ristič ubil svojo zaročenko Bitenčevu in nato ustrelil se sebe. Mrtva da leži v vinogradih na tem mestu. Uradnica je poklicala ljudi, preiskali so vinograd ter na označenem mestu našli Rističa in Bitenčevu s prestreljenima glavama. Oba sta bila še živa, a nista vzdržala dolgo. Ko so ju prepeljali v bolnico, sta po nekaj urah podlegla. Bitenčeva je bila pred kratkim premeščena v Plav, Rističa pa so obdolžili, da je kriv nekake primanjkljaja v blaginji Okrožnega urada. Bil je ves zadovoljen. Oba tadvu udarca sta vplivala na zaročenka tako porazno, da sta se po dogovoru usmrtila. Ristič je ustrelil najprej njo potem pa še sebe. V pisumu, ki ga je napisal pred samomorom pravi, da naj jima oprostijo in naj ju pokopajo skupaj. Ristič je bil sicer ugleden človek ter bil tudi občinski odbornik.

Huda nesreča motociklistov. — Ljubljanski inženir Troha je z nekim svojim prijateljem napravil v soboto izlet, ob povratku v mesto pa se jima je pripetila nesreča. Pnevmatika sprednjega kolesa je nenadoma na Dunajski cesti blizu mesta počila, kolo je zadelo ob kup gramoza ter se prevrnilo, vozača je vrgla na tla in se ni nič poškodoval, inž. Troha pa, ki je sedel zadaj, je vrgel v občestni jarek ter ga hudo potolklo. Nad tlikom ima veliko rano ter tudi notranje poškodbe. Vendar se je v bolnici njegovo stanje toliko izboljšalo, da upajo na okrevanje.

Neve šole. — V trziški okolici so postavili dve novi osnovni šoli: v vasi Lom ter v vasi Dolina. Prav tako bodo v kratkem otvorili novo šolo v Dolu pri Hrastniku.

Most čez Dravo pri Dupleku. — Pri Dupleku, zhodno od Maribora, je promet čez Dravo tako velik, da je komaj najnujnejše zadoščal brod, ki je prevažal lju-

di in tovore preko Drave. Zato so sklenili, zgraditi most in so ga tudi zgradili. Ta most, pa čeprav je lesen, bo za promet v teh krajih silne važnosti in je bil upravičeno potreben. Lani so se začeli s pripravi, tečajari so pripravljali les ter začeli zabijati lesene stebre v strugo. Delo je bilo težko, saj so morali ponekod do 7 metrov globoko zabijati debla, sicer da so prišli do trdega temelja. Vseh skupaj je postavljenih 11 lesenih stebrov (vsak je iz 8 navpičnih in dveh povprečnih hlodov), na katerih leži ves most.

Smrt pod vlakom. — Nocoj, v noči od nedelje na ponedeljek 17. nov. je tovorni vlak, ki vozi krog treh zjutraj proti Ljubljani iz Zaloga povozil pri Smartinski cesti v Mostah železničarja I. vana Hermana. Truplo je ležalo med obema tiroma, glava pa je ležala med tražnicama. Kako je prišlo do nesreče in ali je nekje ali samomor povzročilo nesrečo, se ne ve. Železničar Herman je odšel v petek v službo ter spremljal tovorni vlak v Zagreb, nakar se je z vlakom vrnil v nedeljo v Ljubljano. Z nekim tovarišem sta šla potem v gostilno, kjer ga je tovariš še pustil. Zato ni izključeno, da je pokojni Herman v vinjenem stanju zablodil na progo, hoteč jo prekorčiti, pa ga je zgrabil tovorni vlak.

KID modernizira svoje tovarne. — Kranjska industrijska družba se imenuje kapitalistično podjetje, ki lastuje tovarne in velike plovbe na Jesenjakih. Ta družba zdaj svoje tovarne modernizira. Nabavila in instalirala je več novih strojev. Velik stroj na vodni pritisk stiska velike mase starega železa ter ga zla ga kakor papir v lepe kocke, v nekaj minutah opravi delo, za katerega se je prej nekaj ur pehala cela skupina delavcev. Seveda je to racionalizacija v dobro podjetnika, a mnogo delavcev je postalo s tem brezposelnih in nikjer ni izgleda, da bi dobili kakšno nameščenje. Mehaniki listi občasno iz tiskarne nove tehnike, občasno pa tudi stroje, pozabljajo pa popolnoma, da je v sedanjem sistemu tak stroj škodljiv za delavce, dočim bi vsak tak nov stroj moral lajšati delo človeku in ne mu trgati kruha.

## Vesti iz Primorja

V poreški in tržaško-koprski škofiji je prišel fašizem takoj v začetku "čistiti" šole in cerkve. Odšli so učitelji, nekateri so bili premeščeni, obenem je moralo čez mejo iz obeh škofij mnogo duhovnikov. V poreški škofiji je le še par naših narodnih duhovnikov, v tržaško-koprski pa je praznih nad sto duhovniških mest. Službujoči duhovniki so preobloženi z delom in skrbni, saj opravljajo marsikateri po dve ali celo po tri fare. Duhovniškega naraščanja skoro ni, ni pa tudi italijanskih duhovnikov, ki bi zasedli izpraznjena mesta, kakor žele fašistični voditelji. Prišlo je par duhovnikov iz Italije, ki se ne počutijo najbolje med ljudstvom, katerega ne razumejo. Fašistični hijerarhi iščejo za I-stro duhovnikov po Italiji, pa jih ne najdejo, ker jih nikjer ni preveč in v dobrega duhovnika tudi ne vleče v obsejno službo. Na Gorškem je bilo doslej še vzdržan. Prefekt Dompieri je poskrbel po nekaterih obsejnih sredstvih italijanske pridige za nedelje in praznike, zvezni tajnik Avenanti pa je zahteval, kakor znano, od nadškofa italijanske pridige po vseh cerkvah med Slovenci. Po gorški škofiji so se povsodi slovenski duhovniki, ali starajo se in naraščajo je pre malo. Nadškofa dr. Sedeja, ki steje 76 let, napadajo fašistične novine in mu grenijo življenje.

V Trstu je bilo koncem lanskega leta 13.361 hiš s 55.229 stanovani. Sob je v teh hišah 207.825. Novih hiš je bilo lani v Trstu zgrajenih 90. Malih stanovanj zelo primanjkuje. V novembur lanskega leta je ustrelil policijski komisar M. Salio tržaškega kvestorja Schillaa. Tržaško prizivni sodišče je proglasilo sedaj Salio za blaznega. Razsodba pravi, da komisar Salio, da je prišel v Kožano v juniju 1929, s svojim službovanjem ni zadovoljil kvestorja. Zbog tega ga je kvestor parkrat kaznoval, potem pa za kazen premeštil v Grosseto. Ko se je prišel posloviti, ga je sprejel kvestor s tem očitanjem: "Vi ste stopili v policijsko službo, da se debelitate." Salio je bil užaljen, potegnil je revolver in ustrelil kvestorja Schillaa. Svoje dejanje se ni zavedal in ker je bilo v njegovi rodbini že več živčno bolnih, ga je sodišče proglasilo za blaznega in odpisalo v blaznico.

36-letni Josip Mikš je bil obsojen, ker so našli pri njem mnogo vojnega materiala, ki ga je nabiral in prodajal. Sumil je, da ga je bil ovdoli 40-letni Fran Bregant, ki stanuje v Gorici v ulici proti Solškemu mostu v isti hiši kakor on. Pred nekaj dnevi je areal Mikš Breganta zvečer, ko je šel domov, potegnil nož in ga težko ranil. Potem je zbežal. Breganta pa so takoj odpeljali v bolnico.

Pred šestimi leti so našli v narodnem hudourniku truplo Frana Rožanca z Vrhnike. Sodilo se je, da je izvršil samomor. Bil je baje v zvezi z nekaterimi tiho-

na vseh kompetentnih mestih, da bi dobil Trst kar mogoče dobre zveze z vsemi pokrajinskimi od Kvarnera do Livenca. Treba novih cest, železniških stikov in avtomobilskih voženj. Komunikacijsko ministrstvo je bilo te dni opozorjeno na potrebo dnevnega potniškega prevoza med Trstom in Čedadom z razgledovitjo do Kobarida. Sedanja zveza s temi zalednimi kraji je dolga in draga, s avtom pa bi bil Kobaridec že ob 9. zjutraj v Trstu, kjer bi ostal 9 ur in lahko opravil vse svoje posle in nakupe, zvečer bi bil pa zopet doma. Tražanci hočejo sprejemati zalednike z vso ljubeznostjo, da se bodo počutili kakor v svojih bivališčih. Položaj tržaške trgovine je slab in izkušni možje v deželnem gospodarskem svetu ji ne morejo poskrbeti razglednosti. Gorica, Čedad in Videm pa odklanjajo tržaško poseganje po svojih odjemalcih.

Ob vsaki slavnosti v Postojni razlagajo fašistični govorniki, da je Postojna stara Postumia. Govore o rimskih legijah, ki so pridre v te kraje, se tam utaborile in konzul Postumus bi bil dal kraju ime. Morda so res kdaj tam okoli korakali rimski legionarji ali v nobeni zgodovini ni zapisano ime "Postumia", ves srednji vek govori le o "Postojni" — Adlerberg. Grad je bil sezidan v dobi, ko so se vrnili med Slovence nemški plemeniti in ko je nastalo največ gradov. Stara rimska cesta, ki je vezala Italijo s Panonijo, je šla po Vipavski dolini čez Col v Logatec in Ljubljano. Tudi tržaška trgovina pot se ni dotikala postojnskih tal.

Postojna je bila do italijanske zasedbe čisto slovenski kraj, na katerega zgodovini niso bili ne Rimljani in ne Italijani nič udeleženi. Fašisti prirokujejo zgodovino v svoje zavajevalne namene, trdijo, da je italijanska zemlja povsod, kamor je stopil rimski legionar. Kjer ne drži opiranje na legijonarje, operirajo z Benečani. Tako so odkrili letos v Idriji ploščo v spomin na vpad beneških vojščakov v Idrijsko mesto, iz katerega pa so jih čez te cesarja Maksimilijana takoj pregnali.

V Julijaki Krajini je okoli 4.700 učiteljskih moči, med temi moških samo 1400. Mnogo jih je brez učiteljske izobrazbe in brez pravega usposobljenostnega izpita. Dobri učitelji ne silijo v Julijaki Krajino, ker jih najnuj potrebujejo doma. V celi Italiji je 95.000 učiteljskih moči, moških med njimi malo nad 20.000. Tako je v Primorju vse polno učiteljev, usposobljenih in neusposobljenih. Prihajajo nerade, ali prišene jih potreba vsakdanjega kruha. Šoleko delo v Julijaki Krajini je omejeno. To ni več šola z obsejnim učnim načrtom na pedagogičnem temelju, marveč shajališče "drugorodnih" otrok, katerim treba vcepiti spodobnost in Italije in jih priučiti italijanske. Fašizem bi rad uporabljal vse učiteljske moči tudi za izvenšolsko delo. Tu pa ne more učitelja služiti tako, kakor učitelj. Baš prvotnost in primorsko učitelstvo, zato se ne da porabiti v vse razne fašistične svrhe, kakor bi to radi videli visoki voditelji. Hijerarhi niso zadovoljni ne z uspehi učitelstva v šoli in ne z njihovim izvensolskim gibanjem med "drugorodci". Zato hočejo dobiti v obsejnih pokrajini boljše učitelstvo in pomnožiti se ima številu učiteljev, kar upajo doseči le z znanim zvišanjem plač. Kako in kaj bo, bo odločil Mussolini.

Ponesrečil se je bovski orožnik maršal Ugo Piccioni, ko se je spustil po strmini hriba Ravnika na cesto. Padel je v višine 12 m in se težko poškodoval. Maršal Piccioni in orožnik Mencarelli sta opazila v bližini korintilkega mostu dva človeka z nahrbtniki. Piccioni jima je hotel priti nasproti, pa mu je na pomočju spodrsnil. Prepeljali so ga takoj v vojaško bolnico v Gorici.

Posojilnica v Gorici je sklenila, da razdeli v spomin na mednarodni dan varčevanja med vse otroke, ki so se rodili 31. oktobra t. l., hranilne knjižnice z vlogo sto lir, in sicer velja to za občine Gorico, Ajdovščino, Kanal, Kobarid, Komen, Gradisce ob Soči, Idrijo, Miren, Tolmin in Vipavo, kjer se nahajajo zavodni člani. Vloge se izplačajo po doseženi polnoletnosti.

Kisle jabolke je dobro preje skuhati, zmehčati in dobro zmehčati z mleno mešanico v trde žgance, kar je sladica za perotino. Ravno tako naj se napravi tudi z drugo korenasto zelenjavo in krompirjem. Dobro

Frank Lukanej:

## ZA NAŠE FARMARJE

(ODGOVOR)

M. G., Doylestown, O.: — Vaše pure najbolj gotovo pogojuje, ko so še dva meseca stare, valed bolezi, ki se imenuje "blackhead". Ta bolezen je v Ameriki največ razširjena med purani in dela rejcem največje preglavice. Ponekod ne morejo vsled te bolezi rediti puranov, ker je nalezljiva in od nje vse okuženo.

Bolezen se ne prikaže vedno enako. Navadno, kadar se popolnoma razširi, se spozna, ker se barva izpremeni: to je ubes, vrat itd., in zato se imenuje "blackhead". Ni pa vedno na to gledati, ker se ne prikaže vedno enako. Driska je največje znamenje te bolezi, ker se širi bolj in bolj.

Purani se navadno nalezajo te bolezi, ko so še mladi. Bolezen se prične v črevih in se vgnezi po vsem drobu. Jetra se dvakratno povečajo. Na njih je najti velike barvne znake, li-se, ki so druge barve nego jetra.

Pri nekaterih puranih se ta nalezljiva bolezen zelo hitro razširi, da se jo zamore zelo hitro spoznati, pri nekaterih pa zelo počasi, n. pr. pri starejših puranih. Vsi mladi purani so gotovo imeli to bolezen.

Zdravila proti takim boleznim niso posebno priporočljiva, ker ne pomagajo dosti. Podam vam nekoliko navodil, s katerimi bodeste saj deloma preprečevali to kugo.

Bolezen se največ razširi s perotinskimi odpadki, katere purani čestokrat povijajo. Zato se je treba v prvi vrsti varovati, da preprečimo puranom povziti takih odpadkov in sploh nobenih. Odpadke puranov moramo pogosto izločiti iz hlevov in potrositi v nastilje s prahom živega apna. Potrosimo tudi tam, kjer se purani pogosto nahajajo. Hleve moramo tudi dobro razkužiti in to večkrat z razkuževalnim sredstvom, kakor pod stene in strop.

Bolnih puranov nikdar ne zdravimo, pač pa jih hitro uničimo, da obvarujemo zdrave. Vedno hranimo posebej jajca onih, o katerih mislimo, da so še zdravi. Jajca obrišemo s mokro čunjo, ki smo jo namočili v lesenem alkoholu — spiritu 80 — 90% — predno jih podložimo za valenje.

Kadar jih umetno ali pa pod kakšno gojimo, tedaj jih vedno držimo proč od stare perotine in tam, kjer se ni bilo perotine. Tako mesta morajo tudi biti prosta golobov, vrabcev in raznih drugih ptic, ter podgan in miši. Pogosto moramo razkužiti tudi posodo, iz katere napajamo in krmimo ter vse druge predmete. Vse one pobite ali pa poginule živali moramo sežgati.

Dokler ne dorastejo purani, jim dajmo čim več mogoče kisle ali pa putrovske mleka. Najbolj bomo zadovoljni z rejo puranov, ako se držimo čistote in razkuževalni hleve in predmete. Hranimo mlade purane na isti način kakor mlade piščance. Ne dajmo jim 24 ur nobene hrane in prva hrana naj bo trdo kuhana jajca. Ako se bodo čitalci kaj posebno zanimali za to, opišem obširnejše rejo puranov.

M. I., East Worcester, N. Y.: — Ali bi mogla pokladati kokušna jajca namo drugo zelenjavo? Midia, da pokladam preveč "skreca" in mi potem — "meša" premalo jajca.

Po nekaterih krajih dežele imajo rojaki posebno letos velike množine jablek, ki pa ne morejo dobiti prave cene za nje, da bi se jim jih izplačalo prodati. Treba je, da se tako blago na kak način pripravi v korist in dobiček, to je resnica.

Jabolka so za perotino nekaj izrednega kot nadomestilo druge zelenjave, ako niso prekišla. Kisla jabolka spodbujajo preveč prebave, tako da se porabi vsa mešanica v nekorist, ker se je porabila le za odpadke. Dobro je, da užije perotina tudi nekaj kisle hrane ampak ne preveč.

Kisle jabolke je dobro preje skuhati, zmehčati in dobro zmehčati z mleno mešanico v trde žgance, kar je sladica za perotino. Ravno tako naj se napravi tudi z drugo korenasto zelenjavo in krompirjem. Dobro

je, da se napravi z vsemi jabolki na isti način. Preveč krmili zelenjavo ni ni dobro, naj bo ta ali ona, ker ne vsebuje jajčnih ali pa drugih redilnih snovi. Ako krmimo zelene surove jabolke, morajo biti drobno sesekani, da jih zamore perotina povziti.

Kar se tiče zrnate klate ("skreca"), je pa stvar isto takaka. "Meša" ali mlena mešanica, ako je prava, vsebuje vse potrebne snovi, kakor: pšenične otrobe, koruza, ajda, ječmen, mleko, mesne odpadke, koščeno moko, ribje olje itd. Vse te stvari potrebuje jajce za razvoj. Zrnato klate dajemo le zato, da naravi zadostimo, da držimo prebavne organe v delu in dajemo perotini delo itd. Sicer zrnje vsebuje tudi redilne snovi, pa ni tako hitro prebavljivo nego mleta mešanica.

Nekateri rejci pokladajo 14. toliko "skreca" kakor mlene mešanice po dvakrat na dan, ob 9. uri zjutraj in zvečer se pri luči — vsakokrat po eno osminko. Kjer pokladate kokušni 600 funtov "skreca" in 200 f. "meša," je to napacno. Pokladajte ravno obratno: 200 fun. ali pa še manj "skreca" in 600 funtov mlenega "meša," potem bo ravno prav. Zrnje posužite v nastilje, da bodo morale kakoli grebsti, da bodo dobile zrnje in s tem imele vaje. Mlena mešanica naj jim bo vedno na razpolago. Isto tako tudi trd pesek in polveve lupine.

Ako skuhati jabolka in zmehčate s mešanico, bodo potem pojedle več mešanice in manj sita. Na tak način bodo kokuši tudi prislilene povziti več mešanice. Ako pa imate dosti putrovske ali pa kislega mleka, pa lahko zmehčate tako mešanico s mlekom. Vedno pa mora biti toliko mešanice, da je zmes trda, ne preredita ali mokra.

Navadno se mora sedaj, ko so kratki dnevi, dan podaljšati umetno — z lučjo. Luči morajo biti zadosti svetle, da se kokuši pokoncu in da zamoreje jesti in piti. Dan se ne sme kar nenkrat podaljšati, ampak počasi: vsak dan malo več, da se na tak način spravi kokuši k delu od 12 do 14 ur na dan. Navadno, kjer ni elektrike, si nabavijo bencinske (gasolinne) lampe in jih imajo v kokušnjakih od 6. ure zjutraj do 9. ali pa le do 8. ure zvečer. Luči morajo biti tako nizke, da vidijo kokuši grebsti po nastilju in pobirati potrebno zrnje.

Mešanica je pripravljena na lašč za produkte jajec. Pozimi, kadar je zelo mrzlo, se lahko poklada tudi malo več koruze nego drugega zita. Koruza daje živilni več gorke nego druga hrana. Kadar je toplo, se pa mora krmiti manj koruze, ker koruza dela preveč masne kokuši. Mi ne gledamo na mast ali pa na masno meso, pač pa na produkte jajec. Gledati je pa, da so kokuši jajčarice pravilno prebrane, odbrane le razvite, močne in boljše živali.

(Kadar me vprašate zanaprej za razne nasvete, pišite na novi naslov, ker sem se preselil na naslov. Box 457, Imperial, Pa.)

## Level na človeško lobanje

Nedavno se je po vsem časopisju pojavila japonska vest, da so domačini na otoku Formozi v prizorili grozen pokol med japonskimi uradniki in člani varnostne straže. V haselbini Muši je bila ravno teledavna prireditelj japonskih priseljencev in v slavnostno razpoloženje so zadoleti divji kriki domačinov, ki so napadli zbrano ljudstvo in ubili 25 moških, 23 žensk in 38 otrok. Moški so porazili glave in jih odnesli s seboj kot znamenje svoje strahotne zmage. Poznavalec razmer je bilo takoj jasno, da gre za pobod divjih domačinov plemen, ki so od nekdaj na glasu kot grozoviti lovec na človeško lobanje. Priplivali so kruti pokol pradedavnemu običaju gor-skih plemen, ki so jih kasneje prisilili pregnati v nepristopne gore globole, kjer so ta plemena do današnjega dne živele nebrzdano svojim divjakijskim nagonom in običajem. Veliko pa je k nenadnemu izbruhu pripomoglo tudi strogo nastopanje japonske policije, ki je v interesu omike in človečanstva energično zatirala.

la grozovite običaje medsebojne-ga klanja. Nič manj važna pa ni okolščina, da je otoka vlada sklenila zgraditi velikansko elektrarno ter je v ta namen napravila ogromen jaz v eni izmed globokih gorških dolin, odkoder bi se bili morali domačini umakniti še globlje v pragozde notranjosti.

Formoza, ki jo Japonci imenujejo Tajvan, je otok ob južnovahodni obali Kitajske, ki so ga že v prvem tisočletju našega štetja zasedli malajski priseljenci z raznih južnejših otokov. Ti priseljenci so predniki današnjih plemen Pajvan, Bunung, Tsailien, Ami in Atajal, med katerimi je do današnjega dne ostal običaj prirejanja love v sosednjo s edinim namenom, da se osvoje glave sovražnikov. Za temi stari malajskimi naselniki so prišli v 14. stoletju Kitajci, v 17. so del otoka imeli v oblasti tudi Nizozemci, ime Formoza (lepi otok) pa so dali otoku portugalski mornarji, ki so ga odkrili še pred Nizozemci. Ob koncu 17. stoletja je kitajski admiral Ku-sing-tse ustanovil na Formozi samostojno državo, ki pa je zavolje vedno jačjega naseljevanja s celine prišla kmalu pod nadoblast Kitajske; otok je ostal Kitajski, dokler ni l. 1895. po kitajsko-japonski vojni prešel popolnoma pod japonsko oblast.

Formoza meri 36.000 štirjakih kilometrov in ima kakih 4 in pol milijona prebivalcev. Od teh je več ko 4 milijone Kitajcev, nad 200.000 je japonskih nasel-nikov in zadnjih treh desetletij, ostanki tvorijo še omenjeni malajski pranaselniki, ki pa jih je skupno komaj še kakih 150.000. Otok je močno gorat in se vleče preko njega od severa proti jugu tri pogorja, kojih vrhovi dosega višine 3000—4000 m. Reke, ki izvirajo v teh pogorjih so kratke, ali močne vodnote. Otok je po velikem delu porasel s pragozovi, osobito na vzhodu, kjer tudi domujejo današnji ostanki prvih malajskih naseljenecov. Kljub vladnemu in nadzornemu podnebu stalno naraščajo naseljevanje iz preobljude Kitajske in Japonke, posest otoka pa je za Japonsko važna zavolje velikega rudarskega bogastva. Japonska pridobiva tu mnogo bakra, petroleja in premoga, izvaja pa tudi velike količine lesa, rize in drugih deželnih pridelkov.

Japonci so se že v prvih letih svojega gospodarstva morali krepko boriti zoper Kitajce, ki se nikakor niso hoteli podvreči tu-jim osvajačem. Ko pa je bil zlo-mljen njih upor, so se lotili Japonci dela na prosvetnem polju ter si osobito prizadevali, da zatro med domačini njih divjake navade. Dasi tve malajski rodovi že kakih tisoč let na Formozi, je vendar doslej niso mogli razmnožiti ravno zavolje svojega okrutnega običaja. Med plemen kakor tudi med naselbinami posameznih plemen divja večna vojna. Vedno zalezujejo drug drugega, da bi svojimi sosedom vzeli glavo in bi jo prinesli v rodno vas, kjer se hranijo te grozne trofeje na posvečenih krajih. Ta običaj se ni razvil na otoku šele s prihodom sovražnih Kitajcev in Japoncev, marveč so ga prinesli naselniki iz svoje prejšnje domovine. Zaradi tega tudi ne poznajo najmanjše družabne organizacije; celo na svoje pohode se vzdigujejo brez vednosti sosedov in soplemenjakov. Čudno pa je, da imajo kljub svoji niski kulturni stopnji celo vrsto zelo strogih in moralnih zakonov. Pri njih je splošno uvedeno enostvo in so vsako zakonodajstvo strogo kaznuje. Umori, potigi in tatvine se takisto strogo kaznujejo, med te zločine pa spada tudi besedolovstvo in nezpolnjena obljuba. Tudi v pogledu zdravstva stoji na veliko višji stopnji nego njim sliena divja plemena drugih dežel. V ostalem pa so ti divjaki zelo veseli in gostoljubni ljudje ter dobri in pridni delavci. Njih verstvo je zelo primitivno na vera v dobre in zle duhove, ki jim je treba prinajeti žrtve, da ostanejo naklonjeni vernikom, oziroma, da jim priznajo s svojimi ardom. V tem ima tudi avdi-bra svoj izvor njihova krvoča-nava na navada in lovstva strast na človeško glavo.

Japonci si sprva niso mogli drugače pomagati, nego da so vse otomile domačinov obdali z značno ograjo ter napeljali vanjo močan električni tok. Omenili so tako poboje na domača

plemena, vendar so bile lovcevi slej ko prej dragocen plen ravno kitajske ali japonske glave, ki so jih čisto z veliko večšino balzamirali, da se je obraz ohranil nespremenjen po cela leta. Kasneje so se Japonci zavzeli za ta lepa in razumna plemena ter jih hoteli obvarovati popolnega pogina in medsebojnega iztrebljenja. Opustili so po večini žilne ograje ter prodirali med domačine, ustanovljajoč šole in zdravniške postaje. Delo jim je šlo dobro od rok in umori so zadnja leta pali na neznačno število. Potroseno japonskih industrijskih mogotcev, ki so rabili vodne sile za svojo lepo razvijajočo kovinarsko industrijo, pa je kulturnosocem onemogočila uspešen napredek in prišlo je do pokolja, ki ga omenjamo v uvodu in ki je gotovo za lepo vrsto let zavril prodiranje omike v gorate pragozde otoka Formoze. R. K.

## RAZNE VESTI

Rdeči križ laže stavkokaže Danville, Va. — Postojanka Rdečega križa v Altaviti, Va. zavetju brezposelnim delavcem, naj gredo stavkokaži v Danville. Tako poroča načelnik stavkovnega komiteja Rufus Moseley. Moseley je v imenu mestnih stavkarjev naslovil oster protest Rdečemu križu, ki sili brezposelne delavce, naj postanejo stavkokaži.

Umanzana kampanja ni uspe-la, ker se brezposelni delavci niso dali zapeljati Rdečemu križu.

Čuvajte se ponarejenih dvajset-takov Chicago. — V čikaškem in milvauskem distriktu krošijo ponarejeni dvajsetdolarski bankovci. Falsifikati so dobro narejeni. Imajo sliko Jacksona, čekovno črko H, številko plošče 28 sredaj in 74 na zadnji strani. Vsi falsifikati imajo doleje serialno število A 20797433 A, ki pa se lahko vsak čas spremeni. Papir je debelejši kot v pravih bankovcih in nima avilnih niti.

## Železničarji zborujejo v Clevelandu

Cleveland, O. — Zastopniki železniških bratovščin so se 8. t. m. sešli na konferenci v Clevelandu, da razpravljajo o načrtih za uveljavljenje šesturnika in petdnevnika, v katerem vidijo od pomoč proti nadaljnim odločitvam železniških delavcev.

## Brezposelnost v Marylandu

Baltimore, Md. — Poročilo državnega delavskega departmanta govori, da je zaposlenost v industrijah te države v mesecu novembru padla za dva odstotka. Število brezposelnih se je v enem letu pomnožilo za 7%.

## Pristaniščni delavci urgirajo osemurnik

New Orleans, La. — Organizirani pristaniščni delavci trdijo, da bi osemurni delavci dobili delo v tukajšnjih pristaniščih, če bi se uvedel osemurnik za vse delavce.

## NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Nov. 30, 1930) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne uste-vimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, kar ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen valed naplunega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.50 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero na leto \$7.50, za pol leta \$3.75, za član \$6.50.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c na poštnino.

Mladinski List stane za celo leto \$1.20.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

Upravištvo "PROSVETA" 2657 S. Lawndale Ave., Chicago

